

UTILIZAREA STRATEGIILOR DIDACTICE ÎN PROCESUL DE PERDARE-ÎNVĂȚARE-EVALUARE LA ORELE DE EDUCAȚIE CIVICĂ

Valentina SAMOILENCO, lector superior

Summary

The article presented for we propose publication to discuss teaching strategies applied by the teacher in Civic Education classes. The teaching strategy is efficient manner the teacher helps students to - develop intellectual abilities, skills, attitudes, and not least feelings and emotions. She consists of a complex set of methods, techniques, means and forms of organization of teaching complementary on which develop an education professor teaching approach in order to achieve education -training process effectively. We will review more interactive methods which can be used at different stages of Civic Education lesson and not only as: the brainstorming, the diamond, the starburst, the Wenn diagram and more.

În Dicționarul Enciclopedic se menționează că „Strategia reprezintă ansamblul acțiunilor coordonate în vederea atingerii unui scop” [5, p. 899]. În educație strategia poate fi definită ca „Știința sau arta de a combina și coordona acțiunile în vederea atingerii unui scop. Ea corespunde unei planificări pentru a ajunge la un rezumat, propunând obiective de atins și mijloace vizate pentru a le atinge”[6, p.258]. Așadar, strategia didactică reprezintă modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile aptitudinile și nu în ultimul rând, sentimentele și emoțiile. Ea se constituie dintr-un ansamblu complex de metode, tehnici, mijloace și forme de organizare a activității didactice complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un demers didactic educațional în vederea realizării procesului instructiv–educativ eficient.

Curriculum modernizat la *Educația civică* este bazat pe strategii didactice de predare–învățare-evaluare cu ajutorul cărora se vehiculează conținuturile în vederea formării/dezvoltării subcompetențelor, competențelor.

Învățarea centrată pe formarea de competențe solicită o abordare specială a strategiilor didactice, astfel ca acestea să faciliteze:

- crearea situațiilor de motivare a elevului prin învățare;
- favorizarea accesului la cunoaștere prin forțe proprii;
- oferirea de oportunități fiecărui elev de a-și valorifica experiența individuală, potențialul intelectual, aptitudinile, tipurile de inteligență dominante;
- stimularea capacității de argumentare și de identificare a alternativelor;
- încurajarea independenței cognitive și a autonomiei în învățare;
- formarea la elevi a unor atitudini și comportamente corespunzătoare valorilor naționale, general-umane și democratice [3, p. 14].

În contextul învățării centrate pe formarea de competențe este important ca strategiile didactice să fie *relevante*, adică să fie construite în baza situațiilor reale din viața comunității, școlii, clasei; *inductive* – elevii rezolvă probleme, iau decizii pe marginea unor cazuri/probleme concrete, ca mai apoi să facă generalizări și pentru alte situații, să fie *active* – elevii învață prin acțiune, realizează activități în folosul comunității; să fie *bazate pe colaborare*, adică să se desfășoare activități în grupuri și prin cooperare; să fie *interactive* – să se organizeze pe baza unor discuții dirijate și a unor dezbateri; să fie *critice* – elevii sunt încurajați să-și expună punctele de vedere, să argumenteze [8, p. 18].

Pedagogia centrată pe competențe presupune respectarea unor exigențe ale învățării de durată ca: utilizarea unor strategii didactice

care să pună accent nu doar pe acumularea de cunoștințe, ci și pe consolidarea continuă a deprinderilor; să contribuie la dezvoltarea capacității de autoevaluare. Folosirea strategiilor interactive bazate pe alternarea formelor de activitate individuală, în perechi și în grupuri mici va contribui la formarea la elevi a abilităților de cooperare.

Profesorul va construi strategia didactică în funcție de: subcompetențele care urmează a fi formate/dezvoltate; particularitățile de vârstă ale elevilor; specificul clasei; subiectul lecției; resursele utilizate; formele de organizare; tipul lecției și nu în ultimul rând de experiența și factorii de personalitate ai profesorului [3, p.15].

Profesorii vor orienta demersul de predare-învățare al elevilor în perspectiva înțelegerii conexiunilor între: *a învăța să știi/să cunoști, a învăța să faci, a învăța să, să muncești cu ceilalți, a învăța să fii, a învăța să te transformi pe tine și să schimbi societatea* [3, p. 17].

Strategiile didactice se caracterizează prin flexibilitate, adaptându-se la situațiile și condițiile apărute spontan. Într-un astfel de context educațional va reuși profesorul care va da dovadă de creativitate și spontaneitate în selectarea metodelor de organizare și îmbinări armonioase a acestora, oportune situațiilor de învățare [4, p. 47].

Dezideratele de monitorizare și de perfecționare a strategiilor didactice se înscriu pe direcțiile *sporirii caracterului activ al metodelor și tehnicilor de învățământ*, în aplicarea unor metode cu un pronunțat *caracter formativ*, în valorificarea noilor *tehnologii instructionale* în contaminarea și suprapunerea *problematizării* asupra fiecărei metode și tehnici de învățare, reușind astfel să se aducă o însemnată contribuție la dezvoltarea potențialului elevului.

În sens praxiologic, metoda este o cale eficientă de organizare și coordonare a învățării, o modalitate de acțiune comună a

profesorului și a elevilor săi. Ea are o triplă semnificație:

- pentru profesor, metoda este o tehnica de predare, un mod de organizare a învățării, de control și evaluare;
- pentru elevi, este o tehnica de învățare, de asimilare a cunoștințelor și deprinderilor, a unor capacități și competențe;
- pentru profesor și elevi, metoda constituie un mod de lucru comun, având drept scop realizarea obiectivelor didactice stabilite [4, p. 50].

Specialiștii în metodologia didactica acreditează teza că metodele dețin mai multe funcții specifice:

- *funcția cognitivă* – de organizare, de dirijare a învățării, de elaborare a noi cunoștințe;
- *funcția instrumentală (operațională)* – de intermediar între elev și materia de studiat, între obiective de îndeplinit și performanțe;
- *funcția normativă* – de a arăta „cum” să se predea, „cum” să se învețe, astfel încât să se obțină cele mai bune rezultate; prin intermediul metodelor didactice, profesorul conduce acțiunea instructivă, o corectează și o veghează continuu;
- *funcția motivațională* – de stimulare a curiozității, de trezire a interesului și a dorinței de a cunoaște și acționa;
- *funcția formativ-educativă* – de exersare a proceselor psihice și motorii concomitent cu însușirea cunoștințelor și formarea deprinderilor și priceperilor [4, p. 51].

Cel mai important aspect al instruirii active îl constituie faptul că elevii devin coparticipanți la propria lor instruire și educare. Sunt satisfăcute, astfel, cerințele psihopedagogice ale activizării:

- pregătirea psihologică pentru învățare;
- prevenirea și reducerea influențelor negative ale diferitelor surse perturbatorii;
- asigurarea repertoriilor congruente;
- asigurarea unui limbaj comun între educator și educat;

- utilizarea unor activități eficiente de activizare [2, p.10].

Este stimulată învățarea și dezvoltarea personală, favorizând schimbul de idei, de experiențe și cunoștințe, care asigură o participare activă, promovează interacțiunea, conducând la o învățare activă cu rezultate evidente, contribuie la îmbunătățirea calității procesului instructiv-educativ, are un caracter activ-participativ, o reală valoare activ-formativă asupra personalității elevilor. Acest mod de predare transformă elevul într-un actor, participant activ în procesul învățării, pregătit să-și însușească cunoștințele prin efort propriu, o angajare optimă a gândirii, mobilizându-l în raport cu sarcinile de învățare date, se identifică cu situația de învățare în care este antrenat, fiind parte activă a propriei transformări și formări generată de cunoaștere.

Practica didactică bazată pe metode interactive presupune:

- interacțiuni verbale și socio-afective nemijlocite între elevi, grație cărora se dezvoltă competențe intelectuale și sociale transferabile în diferite contexte formale și informale;
- atitudine deschisă, activă bazată pe inițiativă personală;
- învățare în colaborare cu ceilalți colegi;
- angajarea intensivă a elevilor în realizarea sarcinilor (chiar dacă în cazul unora dintre ei nu se produce la primele experiențe de acest gen);
- responsabilitate colectivă și individuală;
- valorizarea schimburilor intelectuale și verbale, mizând pe o logică a învățării care ține cont de opiniile elevilor [1, p. 32].

Specific metodelor interactive este faptul că ele promovează interacțiunea dintre mințile participanților, dintre personalitățile lor, ducând la o învățare mai activă și cu rezultate evidente. Metodele interactive: creează deprinderi; facilitează învățarea într-un ritm propriu; stimulează cooperarea, nu competiția; sunt atractive; pot fi abordate din punct de vedere al diferitelor stiluri de învățare.

Cele mai cunoscute și folosite strategii didactice interactive utilizate la orele de *Educație civică* sunt:

1. *Brainstorming-ul* – ce prezintă formularea unui număr cât mai mare de idei – oricât de fanteziste ar putea părea acestea – ca răspuns la o situație enunțată, după principiul cantitatea generează calitate [7, p. 24].

2. *Copacul ideilor* – este o metodă grafică, în care cuvântul cheie este scris într-un dreptunghi, la baza paginii, în partea centrală. De la acest dreptunghi se ramifică, asemeni crengilor unui copac, toate cunoștințele evocate despre o anumită temă. Foaia pe care este desenat copacul trece de la un membru la altul al grupului și fiecare elev are posibilitatea să citească ce au scris colegii săi. Această formă de activitate în grup este avantajoasă, deoarece le propune elevilor o nouă formă de organizare și sistematizare a cunoștințelor [7, p. 30].

3. *Diamantul* – este o strategie modernă care are la bază împletirea activității individuale cu cea de cooperare în grup. Prin aplicarea acestei metode se urmărește antrenarea în activitate a fiecărui elev, astfel încât să participe la soluționarea sarcinilor de lucru date. Este o metodă care stimulează interacțiunea între elevi, dezvoltă abilitățile de comunicare și gândirea critică a acestora. Metoda se poate utiliza cu succes la orele de Educație civică, limba română, istorie [1, p. 42].

4. *Ciorchinele* – se poate utiliza mai ales în etapa de reactualizare a structurilor învățate anterior sau în etapa de evocare, elevii fiind puși în situația de a stabili conexiuni între elementele studiate, de a se implica activ în procesul de gândire. În centru se notează conceptul de referință, apoi se trasează sateliții cu conceptele conexe și de la fiecare, ideile derivate. Realizarea ciorchinului presupune comparații, raționamente, clasificări, ierarhizări [1, p. 52].

5. *Metoda cadranelor* – este metoda prin care se rezumă sau se sintetizează conținutul unei lecții. Urmărește implicarea elevilor în realizarea unei înțelegeri cât mai adecvate a unui conținut

informațional. Se împarte spațiul de lucru în patru cadrane și în fiecare se propune câte o sarcină de lucru.

6. *Explozia stelară* – metodă de dezvoltare a creativității, asemănătoare brainstorming-ului. Scopul este de a obține cât mai multe conexiuni între concepte. Se scrie problema a cărei soluție trebuie descoperită, apoi se formulează cât mai multe întrebări care au legătură cu ea. Întrebările trebuie să înceapă cu „de ce?”, „cum?”, „când?”, „cine?”, „unde?” [7, p. 33].

7. *Diagrama Wenn* – presupune compararea de către elevi a două elemente: idei concepte, evenimente, obiecte. Sunt evidențiate atât elementele comune, cât și cele care le diferențiază. Se reprezintă sub forma a două cercuri care se intersectează. În primul cerc se notează elementele specifice primului obiect, în al doilea cerc - cele ale celuilalt obiect, iar la intersecția cercurilor, elementele comune. Această metodă este folosită pentru a-i ajuta pe elevi să-și sistematizeze cunoștințele, să diferențieze informații asemănătoare. Astfel, cunoștințele elevilor sunt mai precise și se păstrează un timp mai îndelungat [7, p. 53].

8. *Metoda celor șase pălării gânditoare* – Este o metodă-joc pentru stimularea creativității participanților și se bazează pe interpretarea de roluri în funcție de pălăria aleasă. Sunt șase pălării gânditoare, fiecare având câte o culoare: alb, roșu, galben, verde, albastru și negru. Membrii grupului își aleg pălăriile și vor interpreta rolul precis, așa cum consideră mai bine. Rolurile se pot inversa, participanții sunt liberi să spună ce gândesc, dar să fie în acord cu rolul pe care îl joacă. Culoarea pălăriei este cea care definește rolul, iar pentru succesul acestei metode este bine ca materialul didactic să fie variat și bogat pentru a-i atrage pe elevi [7, p. 54].

9. *Cubul*. Metoda presupune explorarea unui subiect din mai multe perspective. Sunt recomandate următoarele etape: realizarea unui cub pe ale cărui fețe sunt scrise cuvintele: descrie, compară, analizează, asociază, aplică, argumentează; anunțarea temei;

împărțirea clasei în 6 grupe, fiecare dintre ele examinând o temă de pe fețele cubului; descrie: culorile, formele, mărimile etc.; compară: ce este asemănător, ce este diferit; analizează: spune din ce este făcut; asociază: la ce te îndeamnă să te gândești?; aplică: la ce poate fi folosită?; argumentează: pro sau contra și enumeră o serie de motive care vin în sprijinul afirmației tale; redactarea finală și împărtășirea ei celorlalte grupe; afișarea formei finale pe tablă [1, p. 63].

10. *Metoda R. A. I.* are la bază stimularea și dezvoltarea capacităților elevilor de a comunica (prin întrebări și răspunsuri) ceea ce tocmai au învățat. Denumirea provine de la inițialele cuvintelor Răspunde – Aruncă – Interoghează și se desfășoară astfel: la sfârșitul unei lecții sau a unei secvențe de lecție, profesorul, împreună cu elevii săi, investighează rezultatele obținute în urma predării-învățării, printr-un joc de aruncare a unui obiect mic și ușor (minge) de la un elev la altul. Cel care aruncă mingea trebuie să pună o întrebare din lecția predată celui care o prinde. Cel care prinde mingea răspunde la întrebare și apoi aruncă mai departe altui coleg, punând o nouă întrebare. Evident, interogatorul trebuie să cunoască și răspunsul întrebării adresate. Elevul care nu cunoaște răspunsul iese din joc, iar răspunsul va veni din partea celui care a pus întrebarea. Acesta are ocazia de a mai arunca încă o dată mingea, și, deci, de a mai pune o întrebare [1, p. 64].

Aceste metode interactive le considerăm a fi indicate spre a fi folosite în activitatea didactică la *Educația civică*.

Bibliografie

1. Cerghit, I., *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii*, Aramis, București, 2002.
2. Cristea, S., *Curriculum pedagogic*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2008
3. *Curriculum pentru învățământul gimnazial*, Chișinău, 2010.
4. Dascălu, R., Voinescu, V., *Didactica specialității Educație și cultură civică*, Arves, Craiova, 2006.
5. Dicționar enciclopedic, Cartier, Chișinău, 2003.
6. Mailaret, G., *The Child's right to education*, UNESCO, Paris, 1979.
7. Mândru, E., *Strategii didactice interactive*, Didactica Publishing House, București, 2010.
8. Solovei, R., *Implementarea curriculumului modernizat de liceu la Educația civică*, Chișinău, 2012.

ÎNSEMNĂRI ȘI INSCRIȚII DE LA MĂNĂSTIREA SURUCENI

Galina BODAREU, lector superior

Summary

Suruceni Monastery is a cultural heritage of Moldova. The first references to the history of the monastery Suruceni appeared in the works of the nineteenth century and early twentieth century. This article includes notes on books and funerary inscriptions Suruceni monastery. Were investigated inscriptions in the monastery cemetery tombs and churches in the territory of the monastery.

Interesul deosebit pentru sursele istorice, ce oglindesc istoria unui lăcaș sfânt, are o importanță tot mai accentuată pe parcursul timpului, întrucât trecutul nostru ne rămâne reflectat în cele mai valoroase creații spirituale ale neamului. Mănăstirea Suruceni este o valoare a patrimoniului cultural din Moldova nu doar prin splendoarea ei artistică, care te copleșește, ci și prin tezaurul informațional, păstrat în inscripțiile și însemnările, ce dăinue acest